

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Concionum R.P. Ludovici Bourdaloue è Societate Jesu, in
quadragessimam. Tomus ...**

Bourdaloue, Louis

Augustae Vindel. & Dilingae, 1715

In Feriâ primæ hebdomadæ: De Judicio extremo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69027](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69027)

INFERIA
SECUNDA
PRIORIS
HEBDOMADÆ
CONCIO.

DE IUDICIO EXTREMÒ.

Cùm venerit Filius hominis in maiestate
suâ, & omnes Angeli cum eo, tunc sede-
bit super sedem maiestatis suæ; & con-
gregabuntur ante eum omnes gentes.
Matth. 25.

Geminus agnoscimus Christi Do-
mini adventus, nobis ab Eccle-
sia propositos, ut fidei nostra ca-
pita duo gravissima, in quibus
& religio omnis christiana vertitur. Venit
quippe ad nos Deus ille idem & homo,
cùm carnem assumpsit, rursùmque veniet,
mortales omnes suum ad tribunal vocatu-
rus. Primo in adventu, humani generis ter-
vato-

vatorem agit : judicem aget in altero. In illo, naturam induit patibilem & fluxam : in hoc, apparebit solio suffultus, & redivivi corporis ac beati splendore vestitus. Cùm primum prodiit in publicam hominum lucem, ore prodiit, amabile quiddam, & mansuetudinem spirante ; *ecce Rex tuus venit tibi* *Matth. 21.* *mansuetus.* Cùm descendet iterum in terras, dabit se spectandum vultu summè terrifico, manúque non brutum fulmen libran-
te. *Ecce dies Domini terribilis.* Denique *Joël. 2.* mortales artus postquam circumdedit sibi, credas, inquit Chrysof. hebetatum *humanitate*, planèque extinctum divinitatis splendorem ; cùm sedebit pro tribunali, omnes humanitatis ærutinas & incommoda, divinitatis absorpta splendore, nemo non existimet. *Cùm venerit in majestate suâ, tunc sedebit super sedem majestatis suæ.*

De formidoloso illo adventu, verba apud vos hodie factururus, christiani Auditores, terroremque illius injecturus, quâ possum, non refixa cælo sydera, non defectionem solis ac lunæ, non terrarum omnium deflagrationem, non illam confusionem elementorum, quæ novum rebus, æternumque chaos inducet, animis vestris subjiciam. Pro monstris illis ac signis cælestibus, quæ naturam omnem attonitam habebunt, & aderunt tantum sub seculorum omnium finem, simpliciora, præsentiora, & naturæ magis consentanea,

tanea, atque adeò ad animos permovendes magis accommodata, vobis exhibere constitui. Volo æstimari à vobis divini judicij severitatem, ex judiciorum quorundam, quæ tantopere extimescitis, & sunt vobis quotidie subeunda, severitate. Volo testimonijs vos vestris convincere, nec alias adhibere probationes, quàm quotidianos vestros sensus. Est argumentum hoc concionis planè insolens ac novum. Sed habebit, opinor, quod vos afficiat, quod vos moveat. Virgo sanctissima, cum summa illa dies venerit, cælesti vindictæ dies destinata, non jam fuerit tempus, auxilium tuum implorandi. At nunc & es commune peccatorum omnium perfugium, certissimaque salutis nostræ tutela. Eam ob causam, opem tuam imploraturi, Angelicis te verbis salutamus. *Ave Maria.*

Quantacumque sit Deum inter & res creatas distantia, Deum tamen, & quæ sunt in Deo, aciemque nostram fugiunt, ex iis quæ cernimus, nemo est, auctore Apostolo, qui non agnoscat. *Invisibilia enim ipsius per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* Hanc Pauli regulam sequutus, ajo ego, quantumcunque Dei inter se & hominum judicia distent, metienda illa his, scrutanda, introspectenda, nec cognoscenda modò, sed & metuenda esse judicia. Postulat

Rom. 1.

latis à me , ut Apostoli quondam à Christo , formidolosi hujus judicii præfagia quædam ac signa : *Et quod signum adventus tui ?* Accipite duo , quæ & complectuntur summatim apud vos dicenda. Censuram videlicet hominum , quam ut caveamus non est in nobis positum. Censuram conscientiæ propriæ , quam ut vitemus , non est in nobis positum. *Judicia* , quæ de nobis alii , *judicia* quæ de nobis ipsi pronunciamus. *Judicia* , quæ de nobis alii pronunciant , & censuram appello mundanam. *Judicia* , quæ de nobis ipsi pronunciamus , & propriæ conscientiæ censuram appello. Planum facio quid velim. Constat nos à DEO judicandos aliquando , atque hoc ipsum Christo propositum erit in secundo suo adventu. Atenim non expectato illo Christi Servatoris adventu , & *judicium* in nos suum homines exercent , & *judicium* in nos ipsi nostrum exercemus. *Judicium* in nos suum homines exercent ; & , quanto illud opere formidemus , quis dicat ? hoc primum esto de divini judicii severitate præjudicium , & primum concionis hodiernæ caput. In nosmetipsi *judicium* exercemus , & , an est quicquam , quo magis perturbemur , quàm illo conscientiæ nostræ *judicio*. Alterum de divini judicii severitate præjudicium & concionis hodiernæ caput alterum. Igitur ex utroque illo *judicio* , externo ac

domestico, conjecturam faciamus, Auditores christiani, de summâ divini judicii severitate; aut potius ex humani judicii metu, ex propriæ conscientiæ laniatu, divinum judicium vereri discamus, atque, ut par est, formidare. Cuncta hæc locum aperient rebus, quarum commentatio, veram solidamque habebit utilitatem.

Hominum de nobis extimescimus judicia, & quod amplam pudori, cogitationibusque nostris materiam suppeditet, non eorum solum iniquitatem ac malignitatem, sed multo etiam magis veritatem extimescimus; eorundem libertatem pati non possumus, ægrè ferimus sinceritatem, exactam & rigidam severitatem veremur; ac sicubi inter sese conveniunt illa in iis quæ famam nostram inquinare, & vocare nos possint in odium, tunc enimverò eorum obruimur pondere, tunc summam eorum consensionem sustinere non valemus. Ut paucis cuncta complectar quæ sum primo loco dicturus, metuimus hominum censuram, & metuimus, quoniam sæpe nimium æqua; quoniam libera; quoniam sincera est; quoniam nescit ignoscere; quoniam dum paulatim crescit ac manat, fit è privato publicum de nobis judicium. Habetis in his, christiani Auditores, conjecturas totidemque aperta probationum genera, queis Deus animos vestros ad illud subeundem parare velle

velle videtur. Auscultate dicenti, hincque quantum in vobis erit, & argumento, quod tractamus, & Religionis vestrae sanctitate digna colligite. Sæpe fit, ut quodam, si superis placet, mentis robore, nobis ipsi persuadeamus, negligere nos hominum sermones ac judicia, blandaque felicitis hujus libertatis cogitatione, quasi eam tandem essemus adepti, nos pascimus ipsi nonnunquam. Verum enim vero si tantillum excutimus & tentamus nos ipsi, statim agnoscimus quanto in errore versemur. Quid multa? est in optatis censuram illam hominum contemnere, & quantumvis eam contemnamus re ipsa, aut contemnere videri velimus, satis sentimus, non contemni, sed metui. Hinc ægritudo illa & perturbatio animi, in quam incidimus, cum nominatim petimur, & censura in nobis aculei defiguntur. Hinc tam graviter afflamur, pungimur, offendimur. Hinc vel levissima delatio, tam acres in nobis indignationis, iræ, vindictæ motus excitat. Quod argumento est, eoque aperto, illam de nobis hominum censuram, non usquequaque à nobis contemni. Et verò si norimus nonnunquam, quæ sit hominum de nobis opinio, quid sentiant illi, quid loquantur inter sese privatim, in summâ utique mœstitiâ versemur. Si, quo tempore tranquilla mens est, & nobis fortasse placemus ipsi vel maximè, ostendat

dat quispiam, quo loco, ac numero apud homines simus, satis hoc fuerit, ad nos de- jiciendos de gradu, & longè acerbissimam ægritudinem movendam. Ita quies, & vi- vitæ nostræ tranquillitas omnis, pender ex errore nostro, & ex ignoratione opinionis, quam habent homines de nobis, de factis, de virtutibus nostris. Dematur gratus er- ror, è beatis erimus repente miseri. Verè ergo dixerim, nos etiam invitos, hominum reprehensionem vereri. Atque ita rem ha- bere, inquit Chrysostomus, postulat divinæ providentiæ ratio. Quid ita? quoniam ut mittam cætera bona, quæ huic timori, quamquam humano, debentur accepta, aut potius ut mittā cætera mala quæ prohibent homines in off. cio continendo, ut mittā sce- lera, quæ committantur haud dubiè, ni timor ille, velut repagulum quoddam obsistat, fal- tem liquet, per eum assurgere nos ad divini judicii timore: per eum sentire nos, per eum præcipere, ac cognoscere divini judicii se- veritatem. Nam, si aliqua, non dico Re- ligionis, sed rationis scintilla superest in no- bis, ita ratiocinari, ita nobiscum ipsos co- gitare oportet. Si hominum de me judi- cia pungunt me tam graviter, quid faciat Deus ipse Judex? si tantopere extimesco censuram hominis, qualis ego sum, imbe- cilli, quid, cum supremum illud Numen, in- finito distans à me intervallo, vitæ meæ cen- suram peraget? ut sim paulum obtempe-

rans gratiæ cælesti, fervorem meum omnem, sola hæc exsuscitet cogitatio, Apostolique Pauli cogat exemplo, timoris ac tremoris vitam degere non immunem. Scio, Paulum, nobilioribus actum momentis, cum generosæ fiduciæ plenus, in ea verba prorumperet; *mihî autem pro minimo est, ut à vobis judicer aut ab humano die.* At solius erat Apostoli, talis oratio. Præterquam quòd enim suâ se sanctitate tuebatur, adversus iniquas hominum sententias, ut fuerat tertium ad cælum raptus, hauserat ipsis in fontibus, fidei dogmata, atque ad eò nihil necesse habebat, attendere ad humana judicia, ut divina animo penitus insiderent. Nobis verò voluptariis hominibus, nobis fœdæ carnis mancipiis, nobis demersis in terrena, mirum non est, opus esse eo adjumento; & quoniam nobis proprium illud est, eo uti nos oportet, atque ita nobiscum loqui. Sic est, magni mea refert cogitare, homines vitæ meæ censors esse. Magni mea refert non oblivisci, omnium oculos, quisquis sum, aut, quidquid id est quod ago, in me esse coniectos; illos in me, quasi pro jure suo, censuræ suæ aculeos emittere; magni mea refert meminisse, eâ censurâ tam crebrò commoveri me, turbari, pudefieri, frangi, abjici, quoniam hæc mihi sunt monita totidem, quoniam hæc docent, quid mihi factò sit opus, ut tutum me præstem

1. Cor. 4.

ab supremo illo iudice, qui me suum ad tribunal est vocaturus aliquando, & de salute meâ in omnem pronuntiaturus aternitatem. Si enim tantum metuo iudices illos terrestres, quibus non sum obnoxius, qui de me pronuntiant nullâ auctoritate, nullo suo jure; quid sentire me par est de DEO iudice, cuius sanctitatem veneror, cuius potentiam summam formido; ac si mihi metipse vim infero, si me factaque omnia circumspicio tam diligenter, ut hominum iudicia declinem, quid me facere oportet, quæ cura adhibenda, qua lege non temperanda vita omnis, ut supremi huius iudicis, cuius *in manu sortes meæ sunt*, vultum subire securo liceat, & rationes cum eo putare. Ita me ipse instituo; salubribus his præceptis, ita me imbuo; ita à terrenis ad cælestia assurgo. Progrediamur, graviora multò & validiora dicturi.

Psal. 30.

Quantumlibet vana sint hominum iudicia, non tam eorundem iniustitiam ac malignitatem, quàm veritatem extimescimus. Cur enim censoria illa & iniqua iudicia, cum ad nostram notitiam veniunt, tam graviter pungunt, aut pungi nos iis ipsi sinimus? fateamur istuc sincerè, quoniam videntur nobis nimis vera. Minus nos turbent, si sint minus vera; prorsus negligentur, si sint apertè falsa. Lædunt, quia sunt nimis certa; quia nimiam in hominum
animis

animis fidem & inveniunt, & invenire debent; quia nihil suppetit quod iis opponamus. Et verò in judiciis omnibus apertè iniquis, quæ à prava animi cupiditate, quæ à vindictæ appetitu sunt profecta, facile absolvimus nosmetipsi. Conscientiam nostram testamur & notam veritatem; ac præclaro utriusque testimonio contra temeritatem & injustitiam sustentamur. At est censura quædam hominum æquorum, recta, incorrupta, integra: censura, quam, nulli tribuendam cupiditati, liquet. Censura, in qua insignitæ quædam apparent veritatis notæ; censura, nemini non probata; atque hæc ipsa est, ad quam trepidamus, ad quam pallemus. Lucem his aliquam afferamus. Odimus, inquit Augustinus, non calumniam solùm, quæ nos falso notat crimine, sed veritatem ipsam, quæ coarguit; offendit nos, illa & exacerbatur vehementius, quàm calumnia ipsa, quæ crimina nobis affingit. Habemus quippe unde obteratur calumnia, & proteruo ori pudor imponatur. At veritas, dum peccata convincit, nobismetipsis & pudorem imponit. Senescit calumnia paulatim, & diuturnitate vanescit. Veritas, quæ mores nostros castigat, pulsas tenebris emersa, sese aperit in dies, simul & vitæ nostræ opprobria, nec locum ullum defensionis relinquit. Tristis, divini judicii species & imago. Nam, quod ait Hieronymus,

in hocce iudicio, non verenda iudicis maiestas, non vis & potestas infinita, non splendor & amplitudo, sed eiusdem veritas terrorem nobis incutere debet. Veritas, inquam, illa, quæ in nos insurget, quæ accusabit, quæ convincet, quæ condemnabit, quæ nos mutos & elingues reddet. Non debilis illa mortalium, sed invicta, immota, irreprehensa, immortalis Dei veritas; veritas illa, quæ nec rejici, nec ambigi, nec eludi à quoquam possit. Uno verbo veritas illa, Deus meus, quæ ad solium tuum semper assistit, & eam ob rem *veritas tua* in sacris litteris appellatur. *Et veritas tua in circuitu tuo.* Hoc enim vero, inquit Hieronymus, hoc mihi est unice metuendum. Nam hominis veritas & iudiciorum eius, quantumlibet firma sit & potens, infirmari à me fortasse, quantumvis aperta, videatur, obscurari à me fortasse possit, argutiis certè, multiplicique prætextu labefactari. At contra Dei veritatem quid agam? quid dicam ego peccator, ego vermis? è centum peccatis, quæ mihi illa obiiciet, ne unum quidem purgavero. Si *voluerim contendere cum eo, non potero ei respondere unum pro mille. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendere, pravum me comprobabit.* Extet in me cælestis huius iustitiæ vestigium aliquod, aut radius, delebitur humana illa iustitia, evanescet, divinæ veritatis lumine collu-

Psal. 88.

Job. 9.

collustrata. Ah! Domine, Deus, concludit vir sanctissimus, ah! Domine, cuius lux altissimas abyssos scrutatur, cuius potestati nemo mortalis obstitat, quàm verenda, sed quàm terribilis est veritas tua! est utique, christiani Auditores, inter Dei & hominum veritatem discrimen ingens & multiplex; at divinæ veritatis est hoc maxime proprium, ac peculiare, quòd nos dum iudicabit, os nobis occludet. Dum condemnabit, dum expellet & proiciet à sese, in miseram diramque necessitatem adducet, ut invitâ & coactâ iniustitiæ nostræ confessione, latam in nos damnationis sententiam comprobemus. Et verò veritatis tuæ solius est, Domine Deus, tale in homines imperium exercere. *Et veritas tua in circuitu tuo.* Revertamur ad hominum iudicia.

Ut eorum veritatem metuimus, ferre non possumus licentiam. Censuram vellemus saltem revereri nos; vellemus moderatiorem in nos, aut magis timidam; nos Deus ut retineat in officio, liberam eam esse permittit & audacem. Frustra quippe nobis ipsi placeamus; frustra nos amemus, nunquam hominum iudicia coercebimus, nunquam linguas. Frustra speremus parcendum dignitati nostræ; vel si celsiore simus in loco positi, nobis non parceretur. Quid dico? imò quòd fuerimus altius erecti, eò sæpe minus parceretur. Eâ loquendi libertate

P § frustra

frustra offenderetur superbia nostra : accepta dolor iniuriæ foras erumpens, aut iracundus animi tumor, acrius punget obrectatores, & excitabit ad vitam nostram propius excutiendam. Frustra reperiemus cupiditatum nostrarum fautores, homines abjectos, qui vitiis nostris ultro blandiantur, ac plaudant; prout aperient sese, coarquentur apertè vitia nostra. Pro uno adulate, censores Deus mille excitabit, quos offenderent flagitia nostra, nec de iis tacebunt. Pro uno qui veritatem tenebit captivam, & silentio premet, centum ora, non sine dedecore & probro nostro, vulgabunt. Quid autem hoc rei est, inquit Chryostomus, nisi divini iudicii species & forma? quid libertas, aut, si vultis, licentia illa, vel etiam mundanorum iudiciorum impunitas, cui nemo in hac vitâ nos eximat, & quod sacræ litteræ testantur, vitari multò minus potest in morte; illa hominum censura, cui velimus nolimus, seu vivi, seu morti proximi, permittimur, quæ non generis, non dignitatis, non fortunæ rationem habet ullam, quid nobis, inquam, denuntiat præter Dei iudicium, & quod in eo est fortassis tolerabile minus, magisque grave?

Volo rem planius & apertius explicare, Auditores; percipite, quæso, diligenter quod sum hoc loco positurus; habebit hæc hypothesis unde animi vestri afficiantur. Si dum

dum verba apud vos facio, pectoris vestri tenebras supernæ lucis radio discutiente, pateant mihi quæ sunt in vobis magis intima & occulta; neque hoc satis est; si jubeat Deus exprobrare me vobis palam & in os, quæ sunt in vitâ vestrâ arcana magis ac magis pudenda; si dicat quod olim Ezechiel, *fode parietem*, & pro jure tibi à me *Ezech. 8.* concessio, omnes animarum latebras perscrutandi, atrocissima quæque & maximè horrenda earum vulnera in aspectum lucemque profer: *Exalta vocem tuam*; quantum *Psal. 58.* potes contende, nec eorum reveritus, qui tibi auscultant, amplitudinem, dic audacter quod eorum aures vel maximè reformidant; quod illis doleat vehementissimè; quod nunquam est illis auditum; quod nec sibi ipsi voce dixerint submissa, & *annuntia populo meo scelera eorum.* *Ibid.* Si DEO jubenti obsequuturus ministerii mei jus & acceptam potestatem proferens eo usque, nullo fortis ac conditionis discrimine, ex hoc ipso suggestu patefaciam tot iniquitatis, imò tot ignominiaæ mysteria; denique si pro traditâ divinitus auctoritate, ex his auditoribus meis aggrediar exagitare nonnullos, hominum opinione, honestos ac probos viros, at re quidem ipsâ vitiosos, & insigniter fortasse sceleratos; si eos designem nominatim, & criminum nescio quot infamiam subire cogam, criminum, inquam, pudendorum, quo-

quorum maculâ maneat inusti, ah! qui
 me ex illis nunc audit satis libenter, iræ ac
 doloris impatiens, honori suo superstes ef-
 se non sustineat. Atqui est istuc divini ju-
 dicii, quo de loquor, imago quædam, & le-
 vis duntaxat umbra: judicii, cuius propria
 est absoluta, aut potius imperiosa libertas,
 qua Deus eos est damnaturus, qui nulli se
 iudicio obnoxios arbitrantur; qua eos est
 reprehensurus qui nunquam fuerint repre-
 hensi; qua se cunctis indiscriminatim, sed
 præsertim illis, Deum vindicem est osten-
 surus; *Deus ultionum Dominus*. Nam vel
 ob id ipsum, ait Psalter Regius, *quod illius est
 vindicta*, Deus ultionum liberè aget, ac pro
 supremo imperio, hoc est, ut Deum decet;
 ut Deum decet, qui nullius habet rationem,
 qui superior omnibus, ut Deum decet
 qui in supremo iudicio suo, nec habebit con-
 ditionum discrimina quæ custodiat, nec per-
 sonas ullas queis indulgeat, quoniam eò ve-
 niet, ut iniurias sibi ab hominibus per con-
 ditionum abusus illatas, & fœda in illos vin-
 dicet obsequia; *Deus ultionum liberè egi-
 t*. Et vetò ipsi si credimus, eccui autem creda-
 mus præterquam illi? ut *Deus ultionum* in
 nobilitatem ipsam insurget, ne dum illius
 rationem habebit. Amplitudinem ipsam
 petet, ne dum respiciet; non quidem, subdit
 Chrysostronus, vanâ excellentiæ suæ, su-
 premæque auctoritatis ostentatione, sed ne-
 cessariò, atque ex rigidâ & inflexibili æ-

quitatis suæ normâ. Quamobrem? quoniam nobilitas & amplitudo, tametsi per se non malæ, peccato tamen vitiatæ, gravissimis atrocissimisque sceleribus coopertæ reperientur. Ut ultionum DEus loquetur; mirum illud silentium quod servatum erit tam patienter, & quo humana improbitas ac malitia abusa erit tandiu, erumpet tandem; *Psal. 49.*

DEus noster & non silebit. Audite ergo Reges & intelligite, inquit Regum sapientissimus, imò DEus ipse; judex ille è nullo alio pendens, liber ab omni lege, qui interrogabit opera vestra, qui ea perpendet ac notabit, qui exprobrabit facta à vobis injustè, non habet unde exhorrescatis? ac non eam ipsam ob causam id vos admoneri permagni interest? nam si fides docet, judicium, illudque rigidum, atque, ut scriptura

Ibid.

loquitur, *durissimum his qui presunt fore*, non vestra maximè interest, istuc revocari vobis in memoriam, assiduè cogitationi vestræ subiici, continuâ commemoratione revocari; & an eâ sim in vos charitate, qua me inflammari & urgeri sentio, ni munus illud obeam, eo ardore qui Evangelicum præconem, liberum, & incorruptum decet. Pergamus porrò.

Ibid.

Quoniam humani judicii libertatem metuitimus ac veritatem, ejusdem non possumus sinceritatem ac fidem ferre. Planius faciam, quod volo. Amicus fidus ac sincerus, dum fidus ac sincerus esse studet, in

odium nostrum incurrit. Fidum volumus, sed fidum prudenter, sed circumspectè, sed cautè ac cogitatè fidum. Sincerum volumus, ita tamen ut lineas non transeat. Quis amicum optaverit aliâ fide, aliâ sinceritate præditum? hoc est, ubi reperias, aut tam potentem sui, aut tam demisè de se sentientem, qui, suimet noscendi ac perspiciendi cupidus, amicum ferat fidum illum quidem, sed prudentiæ expertem; amicum, cujus ingenuitas in simplicitatem degeneret ac molestiam. Amicus ita comparatus à naturâ, ni planè hebetes sunt aures nostræ, gravior nobis videatur & odiosior multò, quàm apertè inimicus. Nimirum fas est inimico fidem abrogare; si nos condemnat, potest vel anticipata de nobis opinioni, vel odio, vel invidiæ judicium ascribi. At ab eo amico, cujus mens & consilia, nec meritò damnentur, nec habeantur suspecta, dictum quoddam ore plus satis veridico delapsum, est nobis instar fulminis, cujus ictu subitò percussî concidimus.

Istuc ad rem nostram accommodemus, Auditores christiani; fidos amicos volumus; at, aut jure aut injuriâ, partem fidei, quam exigimus, esse censemus, ut ipsos in nonnullis minus fidos experiamur. Volumus, cum dicenda sunt tristia quædam, & auditu perquam acerba, amici esse, quamquam

quam sinceri, ea ut mitiget, ut condat, ut velut integumentis quibusdam involuat; ut animum præparet, ut commodum caperet tempus, quo tempore veri nos patientiores nanciscatur. Hæ sunt humanæ societatis leges. Discedet ab iis Deus, Auditores christiani, ex aliis nos judicaturus legibus. Veritatem nobis ostendet, non ullis mitigatam condimentis, fuce non ullo perlitam, sed nudam, ut est, & apertam, nullâ doloris ac mœstitiæ suæ parte destitutam. Spectaculum triste atque asperum, quo & Deus odium illud plectet, inò pudendam illam veritatis impatientiam, sicubi superbiæ nostræ advectatur; artes illas, queis eluditur, cum quietis nostræ dulcedinem molestè interpellat; illam in eâ ignoranda, dum habet unde nobis displiceat, pertinaciam. Spectaculum, quo Deus errores illos crassos, in quibus vivimus, confutabit; longam illam nostri oblivionem, quam fovet mendacium in nobis & assentatio. *Existimasti, inique, quòd ero tui similis. arguam te & statnam contra faciem tuam.* *Psal. 49.* Sperasti, inquiet Deus, sunt hæc verba fulminea, sperasti, eoque venisti dementia, ut crederes, fore, ut tecum veluti conspirarem; ac quoniam cæcabas te ipse libens ac volens, lumina illa quæ menti tuæ præferuntur, extinguendo, tam essem indulgens, ut cæcitati faverem
tuæ,

tua, nunquam oculos aperire cogentis invitum; at in eo non sat tibi notus fui. Nam cum is ego sim qui sum, atque ut supremus hominum iudex, non possim, non tibi, qui sis, ostendere, & ita ostendere, ut nihil habeas quod opponas, arguam te, & æquâ iudicii mei censurâ, fida, quæ reiecisti, consilia supplebo; sanas admonitiones quas neglexisti; salutes eorum reprehensiones, qui id studebant, pro muneris sui ratione, ut te reducerent in viam, at quorum studium animus tuus indocilis compescuit ac veluti restinxit. *Arguam te, & quoniam hominum sinceritate, tum ad emendationem, tum ad institutionem tuam uti noluisti, exponam & objiciam te tibi videndum, & statim contra faciem tuam.* Neque istuc satis est, atque hoc præjudicium inexhaustum, christiani Auditores, mihi quiddam adhuc suppeditat magis utique notandum. Cur enim hominum iudicia tantopere formidamus? quoniam illa scimus, addit Chrysostomus, hujus esse naturæ, nihil ut in iis nobis condonetur, nihil ut remittatur, summo ut nobiscum jure agatur; qui rigor mirum quantum nos angit. Homines volumus clementes & humanos iudices præbere se nobis, nec attendentes, quo alio pacto tractemus, obliquè Evangelicæ huius sententiæ, in

Matth. 7, qua mensurâ mensi erimus remetiendum nobis

his esse; hoc est, eadem ratione qua judicamus, nos judicandos à Deo (quæ lex vel in hac vita, inquit Augustinus, constantissimè servatur, dum alios judicamus summo, ac sæpè etiam plusquam summo jure, miramur, adeò sumus nostri amantes, ea in nos alios non esse, quam exigimus, clementia & benignitate, cujus defectu facilè intelligimus eorum judicia non posse nisi ad damnationem ignominiamque nostram evadere. Hinc tanta illorum formido. Agimur autem Dei spiritu, arguit Chrysostomus, imò, an rationem ipsam ducem sequimur, si inde non æstimamus judicium illud immisericorditer in nos olim exercendum.

Atque hoc est è catholicis dogmatibus unum, quod prima specie magis incredibile videatur, sed certissimum tamen est, judicium, inquam, illud veniæ ac misericordiæ prorsus expers. Ita de eo Oseam alloquens Deus. Justitiæ meæ, propheta, nomen impone quod conveniat, quod declaret quid jam nunc, & quid futura illa sit aliquando. Ecquod, Domine, ponere me oportet? appella immisericordem; *voca nomen ejus absque misericordiâ.* At potest cadere in Deum justitiæ tam rigidæ genus; ac Deus, *cujus natura bonitas*, potest esse justus, quin idem sit & misericors? absolute & per se is esse non potest, responder

Ose. 2.

R. P. Bourd. Quadrages.

Q

det

det Augustinus sed certo tempore & esse potest, quoad nos, & debet. Illum immisericors justitia non decet, quandiu versamur in terris; sed decebit cum venerit caelesti vindictae destinata dies, & reproborum detrimento, ille ipse in sua causa & arbiter & iudex sibi quod suum est tribuet. Et verò in hac mortali vita & justitiam Deus exercet simul & misericordiam. Misericordia justitiam semper anteit, ut alteram ab altera nunquam videas sejunctam. Misericordia sola sapius agit. Justitia nihil quod misericordia non temperet. *Cum iratus fueris misericordia recordaberis.* Cum peccatis nostris iratus exardescas, Domine, Deus, memor eris, & patebit esse te *miseri-
cordiarum Deum*; cum ipsamet ira tua maximae saepe sit in misericordiae loco ponenda. Ita nunc ille. At in extremo suo iudicio meram justitiam exercebit, penè ut solemus nos in apertissimos hostes. Fas mihi sit, domine Deus, unam è sanctissimis tuis proprietatibus, cum acerrimis cupiditatibus nostris componere. Sumus adversus inimicum & videri volumus, aequitate rigida, & quae bonitatis nihil habeat admixtum. Tradit autem fides, nos à Deo haud aliter iudicandos, & quod est duritas in nobis, sanctitatem in eo fore. Iudicium illud immisericors, quod charitas vetat, & nobis crimini vertitur, iudicium inquam

Habac. 3.

2. Cor. 1.

inquam illud, pars erit ipsius gloriæ non minima. *Judicium absque misericordiâ.* Absolvamus.

Nihil habet in se durius hominum censura & intolerabilius, quàm cum est universalis, & è privato, fit publicum contra nos judicium. Liceat adhuc planius explicare quid velim. Famâ laborare inter paucos, malum quidem est, sed quod sustinemus, quoniam suppetit, unde famæ damnâ pensamus in aliorum multorum opinione, quæ, aut commodior est nobis, aut minus adversa. At cum infamia vulgaris est, & omnium de nobis consentiens existimatio; cum planè perdita fama est; cum sumus bonis omnibus odiosi; cum nemo jam audeat tueri partes nostras, cum nos culpant moderatiores & saniores quique; cum vel amici mussare coacti, plura silentio suo fatentur quàm aperti obtrectatores & adversarii nostri; ah! publica hæc insectatio, christiani Auditores, reprobationis genus est quoddam intolerandæ, & acerbioris multò, quam mors ipsa. Scio, animas esse humiles & illiberaliter abjectas, quas honoris cura modicè tangit; & nostis fortasse pudoris etiam omnis expertes. Scio, homines esse nequissimos, qui frontem & os ita perfricuere, ut erubescere nesciant in re ullâ; at præterquam quod hi naturæ portenta quædam ac monstra videri debent,

Q 2

nec-

nec venire in exemplum; præterquam quod nemo è vobis ita occaluisse velit, ita projecisse verecundiam omnem, famæ ut suæ jacturam non sentiat, certè verum est, nihil minus patienter laturum vel audacissimum quemvis, quàm si in odium incurrat & execrationem publicam; quàm si vicini eum omnes contemnant, horreant, detestentur. Certè verum est, hominibus ingenuis & liberaliter educatis malorum hoc omnium cumulum fore. Nunc autem quantocunque contemptu laboremus, nunquam is plenus est, nunquam planè consentiens. Amissa illorum existimatione, manet integra horum existimatio. Uni notum est flagitium nostrum; at centum alii illud ignorant; centum alii non credunt; centum alii ignoscant; centum alii excusant. Videas in Aula contemptissimum, qui gratiâ & existimatione alibi floret. Videas unâ in regione factum infamem, qui celsus in aliâ & erectus vageretur; nec est fama hominis tam lacera, tam disjecta, cujus velut reliquias generosi quidam non colligant defensores ac patroni. Nulum ad Dei tribunal peccatori perisugium erit: quoniam æternis ignibus cum illam addicet, eodem illius horrore, quo erit imbutus, omnium animos perfunder; quoniam naturæ omnes intelligentiâ donatæ, Dei defensione susceptâ adversus peccatorem, non eum solùm condemnabunt unâ

cum Deo , sed & odio coniunctim prosequuntur , sua ut his verbis fides constet, & Sap. 5.
pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

Cùm reus nocens, capitali sententiâ, ad locum ducitur supplicio destinatum, imago quædam habetur, quamquam imperfecta, divinæ reprobationis; quoniam infamiâ notatus iuridicali, eaque publicâ, spectari iam potest ut maledictis opprobriisque devotum caput. Eò progreditur vindex scelerum, & moderatrix officii curia. Quid fiet cùm Deus pro formidoloso illo sedebit tribunali, ad quod toto terrarum orbe sparsi mortales sunt vocandi; cùm reprobum proferet in medium, æterno eorum contemptui & execrationi mancipandum. Quid hoc mali sit non satis ah! percipimus, christiani Auditores; at rem esse oportet valde formidandam, cùm illius minas Deus ipse toties intonet apud prophetas, idque consultò. *Ostendam gentibus nuditatem tuam, & Regnis ignominiam tuam.* *Nahum. 3.* Qui fructus legendus ex dictis? accipite illum redactum ad praxim. Ut nos comparemus ad Dei iudicium subeundum, vereamur hominum iudicia. Mundus enim ipse, auctore Paulo, est aliquâ reverentiâ dignus, nec illâ unquam dignior, quàm cùm flagitia nostra reprehendit. Ita vitam instituamus, ut, si fieri potest, non metuenda sit nobis ipsius censura;

Q3

sura;

sura; at simul meminerimus negligere il-
 lam fas nobis non esse; aut potius memine-
 rimus, quantum fas nobis est, hominum cen-
 suram contemnere, sicubi nos à legitimis a-
 vertit officiis, tantum illius, cum ad ea ser-
 vanda nos impellit, rationem à nobis esse
 habendam. Ut nos comparemus ad DEI
 iudicium subeundum, in hominum iudiciis
 veritatem amemus, quæ mores emendat
 nostros, non quæ vitis blanditur; verita-
 tem, quæ nos depimit, non quæ extollit.
 Illa, quamquam amara atque acerba, nos
 sanabit, nos servabit. Hæc, dum eâ abu-
 temur, nos depravabit, nos perdet. Ne
 tam facile mundum damnemus, cum cen-
 suram in nos suam distingit. Mundus e-
 nim ille, quantumvis profanus, æquus est
 iudex; tribuit unicuique quod est suum,
 ac cum mores palam improbat, vix fieri
 potest, quin reipsa simus improbandi. Ut
 nos comparemus ad Dei iudicium subeun-
 dum, hominum in nobis iudicandis licenti-
 am, in rem nostram vertamus. Eâ utamur,
 tanquam dato divinitus virtutis nostræ præ-
 sidio. Percipiamus ex eâ fructum quem
 significat Apostolus, præclarâ hac voce;
sicut in die honestè ambulemus. Ita vivamus,
 nullam ut demus malignis obrectatoribus
 reprehensionis ansam. Ut puri & integri
 Dei iudicio sistamur, amicum nobis pare-
 mus prudentem eundem ac fidum, sed cuius
 pru-

Rom. 13.

prudencia fidem non minuat. Eligamus illum è mille, si lubet; sed ad morum nostrorum emendationem, non vani tantum solatii causâ. Impetremus ab eo, ut sincerè nobiscum agat ac bonâ fide. Faciamus intelligat, cæcum ab eo nos obsequium non expectare; imò nunquam illud obsequii genus placiturum animo nostro; ac quamquam ipsius in nos studium in inclementiam sensim degeneret, eius tamen inclementiam, quàm mollitiem nos malle.

Si sunt homines mundani severi in nos censores, ipsorum nos severitas ac censura erudiat & acuat ad virtutem. Deo gratulemur, quòd in tantâ morum corruptelâ nondum è adoleverit vitiorum auctoritas, à mundanis ut impetrent, ut mundanis ipsis probentur. Supremo ut iudici probemur, multò minus sperare nos oportet; quapropter omni studio in id incumbendum, illum ut flectamus atque ex irato propitium nobis & clementem habeamus. Si censuram in nos mundani publicam exercent, & est censura illa tam gravis, inde æstimemus pudorem reprobis imponendum olim à iudice Deo, nec pudeat in sacerdotis, qui solus auscultat, sinu, deponere nunc & pœnitentiâ expiare, quæ futura sint nobis alioqui, in immenso mortalium omnium conventu, summi pudoris materia. Hæ sunt enim, Deus optime, sanctæ leges à te nobis

nobis impositæ; leges, quæ non sunt superbi nostri stomachi; quas nostra non fert mollities, sed sunt christianæ demissionis & Evangelicæ tuæ sapientiæ non iniucundi fructus. Leges sanctis tuis semper observatæ, nobisque ad eò ipsis observandæ. Iudicium homines in nos suum exercere dixi, atque ex eo primum de divini iudicii severitate præiudicium ducendum. Adde, iudicium à nobis in nosmetipsos solitum ferri, petendūque ex eo alterum de divini iudicii severitate præiudicium.

PART II.

Quantumvis laxas cupiditatibus nostris habenas permittamus, quantumvis depravati sint mores nostri, conscientiam habemus, christiani Auditores, estque natura tam consentaneum non illam solum habere nos, sed & illius ductum sequi, ut mediis in flagitiis, cum excutimus conscientiæ jugum, (quæ mira quidem est agendi ratio, at non repugnat) conscientiam nobis ipsi fingamus ad libidinem nostram, ut ab omni rectæ conscientiæ molestiâ vacui, liberius peccemus. Atque hæc agendi ratio, ut sapienter animadvertit Bernardus in præclaro, quem eâ de re scripsit Tractatu, duplicem in nobis distinguendam esse docet conscientiam. Alteram nobis insitam à Deo; alteram, cuius ipsi artifices sumus & architecti. Illam, puram ac rectam, quoniam au-

ctorem

ctorem habet Deum; hanc falsam, &, quoniam in nobis & à nobis ipsa fingitur, erroribus scatentem. Attendite, quæso. Conscientiam rectam, quam nec excutere ipsi, nec corrumpere valemus. Conscientiam falsam, sed quæ, vel ex eo quod est falsa, pacata nunquam esse potest ac tranquilla; certe cujus tranquillitas consistere nescit in certis vitæ conditionibus ac locis: en arcanum aliud & domesticum, sed certum, de divino iudicio præiudicium. Conscientia ut est recta & integra; conscientia ut varia & instabilis est. Illa, dum nulla eam inobscurat erroris nebula; hæc, dum cæca illi vitiorum nox incubat. Utraque dum objurgat, dum mordet, dum sollicitat angitque. Sequimini, quæso, præeuntem, christiani Auditores. Hæc duo capita, quibus concionem hanc concludam, complectuntur quæ sunt in Evangelicâ lege maximè solida ac pia.

Constituere, domine, legislatorem super eos, Psal. 8.
aiebat propheta, at sciant gentes quoniam homines sunt. Quid ni dixero, conscientiam esse in nobis, quæ legis teneat locum, & est domina imperiosior, quam sint legislatores ulli? quid est conscientia? iudicium, responder Bernardus, quod de nobis facimus ipsi, & in nos ipsi, quamquam inviti, pronuntiamus. Neque enim est in nostrâ situm potestate, quandiu sentit &
viget

viget conscientia, ut nos non iudicemus ipsi, ut tristem de nobis, quoties peccamus, sententiam ipsi non feramus. Arcanum autem illud iudicium quod subire cogimur inviti, est divini iudicii velut præludium quoddam; ideo si quidem coactum est, quia fit in nobis à Deo, præter voluntatem nostram; aut potius quoniam nobis ipsis utitur Deus, ad exercendam in nos supremam suam dominationem.

Nonne si bene egeris recipies, aiebat Deus Cainum alloquens, quo tempore fraternam necem moliebatur, & tetri facinoris horrore percussus hærebat; *nonne si bene egeris recipies? sin autem male, statim in foribus peccatum aderit?* hoc est, ut exponit Hieronymus, & post eum cæteri interpretes, nescis, piaculi tui iudicium non differendum esse feram in mortem, sed simul ac fuerit patratum à te, privato nocentis conscientia testimonio statim damnandū ac plectendum. Nescis, ut primū noxa illa animo & mente concepta, erumpet in actum, ut primū proles impia lucem aspiciet, armandam in te, venturam assiduè tuum in conspectum, ut te territet, ut percellat, ut cruciet. *Statim in foribus peccatum aderit.* Hoc ipsum videlicet Cainus expertus est, eventu divinæ comminationi respondente. Vix infandum ille odium exsaturavit: vix impias manus fratetno consceleravit sanguine, cum

con-

Gen. 4.

conscientia sua permittitur, quæ, ceu iudex quidam inexorabilis, imò ceu tortor immanis ac ferus, gravissimas ab eo pœnas repetit. Occupat mœstum os luridus pallor, tumultuantis animi, & remordentis conscientia imago levis & species tantum imperfecta; audit irati, & insequentis Numinis vocem. *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terrâ.* Vox illa Dei compellantis: vox illa cognati sanguinis vindictam orantis, aliud nihil est, si priscis Patribus fides, quam conscientia scelus exprobrantis, tacitus clamor. *Major est, inquit ille, iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Fatetur se reum. Aded crimen non purgat, ut primus & iudicem agat in se & tortorem. *Egressus quippe à facie domini, quemadmodum loquuntur sacrae litteræ, habitavit profugus in terrâ.* Ergo huc & illuc instabilis & errabundus fertur, ut proscriptus, ac neci devotus fraticida. Ita ille de se ipse sentit; ac, quod in illo reproborum omnium & principe & exemplari videmus expressum, quisque privatim in sese experitur. Istuc autem annon divini iudicii rudimentum quoddam est, arguit disertè Augustinus? anceps illa mentis agitatio, stupor ille ad scelerum suorum conspectum, ille sui ipsius in iis admittendis horror, pudor, imò desperatio post admissa, eadem tegendi studium, arcanae formidines,

sed

Ibid.

sed horrida, angores illi mortiferi, quibus conficitur, pro certo habens & quid peccarit & quid poenae commeruerit; hæc, inquam, omnia quid præfagiunt, imò demonstrant, nisi iudicium, illudque formidabile, quod sacri minitantur scriptores, quod jam nunc atque ex parte in nobis exequimur ipsi. Sic est; per conscientias nostras jam nos iudicat Deus. Satis est illi privatum hoc tribunal ad ferendam in nos sententiam. Propria cuiusque conscientia & testes illi suppeditat & argumenta; ac cum noxam aliquam meam illa coarguit, cum divina legis violationem, cum iniustitiam mihi meam exprobrat, perinde est, ac si me verbis Deus iisdem compellet, quibus herus ille Evangelicus servum nequam, *de ore tuo te iudico*. Sequitur ergo, re sumptâ in proprio minimeque coacto sensu, Dei iudicium iam quoque ad nos peractum esse, nec expectandum eam in rem, diem illum supremum, quo die lucidâ nube subnixus Servator, partim lætas de nobis, partim tristes sententias est laturus. Iudicium enim illud exterius ac publicum de nobis olim pronuntiandum, nihil addet interiori illi conscientiae nostrae iudicio, præter solennem pompam & luctificum apparatus; hocque posito, sibi quemque quod suum est tribuere privatim vel invitum, id unum videri potest superesse, ut ratum habeat Christus iudicium illud latum à nobis; ut

Luc. 19.

ut è privato publicum reddat; &, quæ occultamus tam studiosè, è tenebris eruta, publicam in lucem proferat.

Quapropter de iudicio extremo cùm sermonem habet Apostolus, illud tam frequenter nunc *manifestationis cordium, sunc revelationis diem*, quo vastus ille conscientiarum liber aperietur, appellat. Quasi in eo uno verti oporteat, ut liber ille replicetur, pateatque, de nobis sententiam in nobis iam latam à nobis esse. Viderat illud Augustinus, cùm illa Christi verba edisserens, *qui non credit, jam iudicatus est*, egregiam illam inde eruit sententiam, *nondum apparuit iudicium, & factum est iudicium.* Joan. 3. Illud videlicet anticipamus; aut potiùs, id unum expectamus, ut publicum fiat, quoniam in nobis & iam instructum est & decisum. *Nondum apparuit iudicium, & factum est iudicium.* Qua igitur attentione, christiani Auditores, quò timore, quâ reverentiâ, illam conscientiæ, quæ & Dei minantis & iudicantis est, vocem audire nos convenit?

At enim si interior illa Dei vox, quæ cordis aures tantùm pulsât, quamquam arcana sit, & se Christus nobis nondum ostendat, pavore tanto pectus percellit; si tam vehementer perturbat, quid, cùm ira illius collecta ex longo, foras erumpet? quid, cùm ad fatalis tubæ sonum, quæ mortales omnes
imis

inis sepulchris excitos, è quatuor orbis
 partibus, in unum coget locum, nosmet-
 ipsos suum vocabit ad tribunal? cum solio,
 non regali solum, sed & judiciali insidens,
 ministris suis stipatus, armatus horrifico ful-
 mine, ipse se nobis ut iratum, ut inimicum,
 ut vindicem Deum videndum dabit? cum
 orbe terrarum universo spectante, in eum-
 que pariter & nos erecto, damnationem
 nostram, quo solennis fiat & authentica, imo
 è corde nostro depromens, ratam habebit
 sententiam à nobis ipsis latam toties, ac, si fas
 ita loqui, decretorio sigillo muniet. Tunc
 flagitiosi homines, inquit sapiens, sentiet
 vel maximè peccatorum suorum pondus;
 tunc ea fletu prosequentur vel maximè ama-
 ro; & erunt gementes. Tunc eorum gra-
 vitas omnis ac turpitudine, horrorem ipsis vel
 maximum incutiet; & erunt in contumelià
 inter mortuos in perpetuum. Tunc fune-
 stam, quæ ex iis consequetur, calamitatem
 formidabunt vehementius multò quàm ali-
 às unquam; venient in cogitatione peccato-
 rum suorum timidi. Iis obruti, iis oppressi
 jacebunt: usque ad supremum desolabuntur:
 conscientia tam graviter læsa, tam crebrò
 contempta, testis pariter ac judex privatus,
 tunc testis pariter ac judex publicus, jura in
 iis sua plenè & apertè vindicabit; & tradu-
 cent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

Sap. 4.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Con-

Conscientia, quam non possumus, in hac etiam vitâ, nec semper abjicere, nec omnino. Hoc notatu dignum. Neque enim situm in nobis est ut habeamus nec ne lucem illam, qua nos DEUS collustrat, inculpsitq; mentibus nostris; illum rationis caracterem, de quo propheta, & est aliqua nostri pars: *signatum est super nos lumen vultus tui.* Non est, inquam, situm in nobis ut de-

Psal. 4.

leamus divinum illum caracterem. Ex quo divino nemini libuit, illud animi re-ctum infundere nobis, ut primum ipsius donum, & ceterorum omnium fundamentum, quidquid id est quod agimus, factorum omnium ratio nobis à nobis reddenda, nec est jam libera nobis illa vitæ licentia, ad quam impietas aspirat, nec assequetur unquam, quandiu manebit indita divinitus ratio. Frustra conamur, facem illam, quam præfert, extinguere, frustra studemus excutere conscientiaæ jugum; vocem includere, quæ nobis obstrepit; acres stimulos retundere quos subdit; firmare pectus adversus ipsius reprehensiones assiduòsque morsus; adest ubique molestus assecla, rigidusque censor ubique nos accusat, ubique damnat. Admiscet se & interponit voluptatibus nostris, queis & amari nonnihil aspergit. In frequentissimis occurrit cœtibus, frustra que tumultuante & obstrepente mundo, inculcat se nostris auribus importunus clamator. Ad
men-

Joan. 6.

mentes nostras, impiorum more, metu sol-
 vendas, hæc nobiscum ipsi millies, *pax, pax.*
Dicentes, pax, pax; conscientiam toties re-
 ponente, pax nulla; bellum, gladius, cerra
 tibi nex expectanda. Hinc disco, domine,
 colligebat Augustinus, quid mihi sit à te
 iudice metuendum. Si enim, inquebam
 ipse mecum, subdit sanctissimus Doctor,
 conscientiam meam, cujus lux, tametsi pura, si
 cum divinam luce componatur, cæca nox tan-
 tum dicenda est, censuram ferre nequeo,
 quomodo illius iudicii, cui contra me sa-
 pientia, veritas, scientia, & quod mihi lon-
 gè formidolosius videri debet, sanctitas
 omnis Dei est interventura, severitatem
 feram? iudicii inevitabilis: nihil quippe
 iudici me subducatur insequenti. Iudicii irre-
 vocabilis: nihil quippe mutare cogat la-
 tam semel sententiam. Iudicii sempiterni:
 quandiu Deus existet, (existet autem sem-
 per) tandiu sedebit in me iudex; ac quan-
 diu iudex in me sedebit, tandiu me in sua
 tenebit potestate: tandiu vindictam suam ob-
 noxium habebit.

At, nonne valet humana perversitas, eò
 progredi tandem, falsam ut sibi conscien-
 tiam fingat, tuncque non hæc minimum
 infirmet, aut prorsus etiam convellat præju-
 dicium illud, quod à nobis ipsis peti, ad di-
 vini iudicii notitiam, potest? Accipite, Au-
 ditores, quid sim, ad id quod quaeritur, re-
 spon-

sponsurus. Fateor verum esse principium. Sed longè aliter ac vos de eo argumentor ac disputo; ex eoque deduci omninò contrarium oportere contendo. Equidem peccandi consuetudine cæcati, falsam eiusmodi conscientiam sibi quotidie conflant homines flagitiosi. Atenim statum illum ipsum dico maximè aperta maximèque funesta divini iudicii præiudicia nobis suppeditare. Quid ita? ah! utinam liceat, christiani Auditores, per temporis angustias, prout causa postulat, istuc explanare! Sed iustam desideret orationem tale argumentum. Et verò conscientia illæ falsæ, quas longâ peccandi consuetudine nobis ipsi componimus, nunquam, aut ferè nunquam, pacatæ sunt atque tranquillæ; experientiâ præsertim docente, non esse eas futuræ mortis satis securas, & certorum vitæ casuum, quæ falsam hanc mentis tranquillitatem ac veluti malaciam turbari necesse est. Ex eo autem ipso, ad Augustini mentem, conjectura ducitur validissima, argumentumque valde potens, de divino iudicio & summâ eius severitate, quam probandam sumpsi.

Si nullum iudicium metuendum hominibus esset, aut, si illius notio ita in mente meâ deleri possit, nulla ut eiusdem species, nulla memoria, nulla fides residet, quæ meam cunque conscientiam cæcitas occu-

R. P. Bourd. Quadrages. R passet,

passet, facile illi liceret pacatæ esse atque tranquillæ. Quantumvis crassis teneret erroribus, firmarent illi pacem & quietem meam, ne dum turbarent. Nunquam cogitans iudicem & tribunal esse, ad quod olim vocandus, quietus vivam, & in minimis ponam curis, nosse, num recta sit nec ne conscientia mea: directumne an devium iter insistam: num indulgeam mihi metipso: num fallar, num aberrem incautus: quoniam periculum non perspicerem in quod indulgentia, veri ignoratio, atque error immittit. Ita essem animo constitutus. Cur ergo non ita nunc se res habet? cur conscientia, illi pacatæ esse non licet? cur stimulo rura seges est illa, cui frustra oblitamur, quam resecare ac præcidere non possumus? cur inter opaca, quibus constat, utilitatis & cupiditatis nubila, quidam semper erumpentes lucis radii, nobis invitè aperiunt quæ velimus nunquam aperta? denique cur cæca ac depravata conscientia, nunquam est ita sanioris conscientia victrix, quin hæc, quamquam voce summissa accenui, peccatis subinde nostris reclamet, tristibusque saltem scrupulis, & molestis angoribus errorem, quem ducem sequimur, iniustâ possessione deturber? unde, inquam, cuncta hæc? quoniam satis superque sentimus, subeundum nobis iudicium, cuius luco conscientia nostræ tenebræ depellantur,

tur, convincantur errores. Hinc quod omnino pulchrè ac solidè Gregorius Magnus animadvertit, quò propius absumus ab eo Dei iudicio, in errore suo falsa conscientia eò magis timida fit atque perplexa. Dum vita manet, potest illa quidem sustentare se quodammodò, ac quò plus habet falsitatis, eò firmior ac pacatior videtur. At, cum est mors propinqua, labat continuò firmitas illa omnis; emersa veritas errorem pellerè incipit veteri dominatu. Tunc evigilare conscientiam atque excitari quasi sopore ex alto; inspicere se propius totàmque tentare; diffidere sibi ipsi, & partes in omnes versare se. Ita, exempli causa, quandiu commodà uteris & integrâ valetudine, alienum retines ac servas citra scrupulum; non desunt rationes quæ causam tibi tuam aut probent, aut probare videantur. Homines consulisti doctos, aut qui habentur pro doctis, & conquiescis in eorum sententiâ. Quamquam loquatur res ipsa, confidis tamen bonâ tuâ fide, & es animo tranquillo. Ita se homines fallunt, quandiu id cogitant unum, ut mundanis voluptatibus perfruantur, nondùmque pùpugit mortis aculeus. Eò enim usque sæpe extenditur falsæ conscientiæ regnum. Atenim incogitantem morbus occupet gravis; premant acerrimi propinqua mortis dolores; hæret subitò conturbata, suspensa, incerta, anxia mens miserandum

dum in modum. Illa rationum momenta, queis movebamur, non jam videntur facienda tanti; suspecta fiunt quæ sumus amplexi doctorum consulta; bona illa fides, in qua nobis tantopere placebamus, in dubium venit; possessio illa, non tam legitima, non tam valida jam apparet, longèque diversæ cogitationes de rigido & necessario restitutionis officio suscipiuntur. Quid ita? quoniam Dei judicium quod est in proximo, totam immutat rerum faciem, illasque eâ in luce collocat, in qua fuerant nunquam visæ. Si recta esset conscientia illa, ac divinæ legi consentanea, sustentaret ipsa sese vel in Dei Judicis conspectu. Aut, si nullum esset judicium metuendum, quamquam erronea, tranquilla pace frueretur etiam in ipsâ morte. At perterret illam in supremo eo die falsitas ipsius, terribilis huius judicii, quod mortem excipit, veritati contraria. Perterret supremi præsentia Judicis, cui soli rationem nos reddere oportet, cum sibi ipse soli judiciorum suorum rationem reddat. Æqui judicis, qui cuncta lance suspendit æquissimâ, & ex operibus mortales omnes vel remunerat strictè vel plectit, Judicis sagacissimi, qui humani cordis abdita perspicit ac scrutatur; quem nihil latet ac præterit. Cujus in animo res sunt omnes penitus insculptæ, idque litteris, quas nulla ætas & tempus oblitteret; atque adeò cujus
aciem

aciem nihil fugit, non cogitatio, non desiderium, non verbum, non oculorum conjectus, non gestus, non motus ullus. Judicis omnipotentis, qui longè terrenis antecellens iudicibus, qui jus in solum habent corpus, & animam & corpus ad pœnam potest, eamque æternam damnare. Judicis inexorabilis, qui nullâ ratione moveri potest, non propensione ullâ voluntatis, non misericordiâ, non respectu ullo, non honore, non metu, non spe. Hoc enim verò illud est, quod obstinatissimus peccator intueri propius nequeat vultu imperterrito. In eo hæret attonitus, elinguis, pudore confusus.

Claudat hanc concionem excellens Bernardi observatio, quæ & illius fructum omnem complectitur. E iudiciis tribus, mundi videlicet, conscientiæ, Dei, quæ sunt nobis subeunda, unum Paulus contemnebat; erat alterius securus; postremum metuebat. Primum contemnebat, cum diceret, *michi pro minimo est, ut a vobis iudicer aut ab humano die.* Alterius erat securus, cum subiciebat, *nihil mihi conscius sum.* Postremum metuebat, cum, quamvis Apostolus, *ne reprobus & ipse fieret,* formidabat. *Exierat Paulus iudicium mundi quod aspernabatur; iudicium sui, quo gloriabatur; sed restabat iudicium Dei quod reverebatur.* Ut ut est autem de nobis, quoad

1. Cor, 4.

R 3

mun-

mundi & conscientiae iudicium, metuamus saltem, christiani Auditores, & semper metuamus divinum. Ac quoniam metus ille, Dei donum est, poscimus illud à Deo & efflagitemus quotidie. Nihil est enim natura consentaneum magis, quam timere; ac nihil est magis supra naturam, nihil magis divinum quam timere utiliter, & salutis causa. Hinc illa prophetae precatio. *Confige timore tuo carnes meas*; timore, inquam, tuo, Domine Deus, non meo: esset enim inutilis meus, imò noxius timor; turbaret ille, nec me reduceret in viam; timor tuus, & me reduceret in viam, & ad sanctitatem promovebit turbando. Hic autem ille est, quo mihi nunc fuerit opus, & à te ut beneficium longè maximum postulo quæsoque, haud ignarus à te non à me profluere illud oportere. *Confige timore tuo*. Metuamus Dei iudicium & metuamus quantumlibet iusti, quantumlibet perfecti simus. Metuebant quippe illud sancti ipsi, & ideò sancti erant, quod illius erant semper timidi. Fidem abrogemus impiis ac profligatis hominibus, qui rerum caelestium ignari & immemores vivunt.

Credamus iis, quorum mentem veræ sapientiae lux purior ornavit. Hieronymos & Hilariones consulamus; præcepta dabunt illi nobis eâ de re omnino salubria. Harcæmus in eâ semper comparatione, sicque nobiscum

Psal. 118.

biscum ipsi cogitemus. Si viri illi insignes, si stupenda illa christianæ sanctitatis exempla, Dei iudicium metuerunt, quī horrere me illud oportet, me, inquam, me peccatorem, me flagitiis coopertum? si tremuere illi in desertis ac solis locis, quī tremere me convenit, cuius vita omnibus mundi laqueis, omnibus tentatoris nequissimi telis obiecta est atque proposita? si tremuere illud, vel eo ipso tempore, quo se tam ferventis, tamque austeræ vitæ laboribus exercebant; quī tremere illud debeo in tam communis, tam languidæ, tam imperfectæ vitæ cursu? moveat nos hæc collatio necesse est, si modò aliqua in nobis superet fidei ac Religionis scintilla. Metuamus Dei iudicium, sed plus quàm cætera omnia; est enim planè inutilis timor ille, ni timores alios omnes superet; quemadmodum frustra Deum amemus, ni supra cætera omnia amemus. Hæc tamen est præpostera vitæ nostræ ratio. Est in metu Dei iudicium, at majore sunt in metu casus adversi. Hic enim diligentes, vigiles, & impigros nos facit; ille nihil conari, nihil suscipere nos jubet. Metuamus Dei iudicium, sed multo magis peccatum, quoniam ob peccatum, usque adeò formidandum illud est: aut potius, metuamus Dei iudicium, ut peccatum fugiamus; & peccatum fugiamus, ne tantopere Dei iudicium metuamus. Metuamus

Dei iudiciũ, sed non satis habeamus illud metuere; utamur eo metu ad corrigendos animi nostri errores, ad moderandas cupiditates nostras, ad comprimendos concupiscentiæ motus, ad pectus avellendum à vanis seculi oblectamentis; uno verbo cuncta ut complectar, ad omnes vitæ nostræ partes emendandas, juxta illam Gregorii Nazianzeni sententiam: *hec time, & hoc timore eruditus, animum à concupiscentiis quasi freno quodam retrahere.* Cùm conscientiam mordebimur; cùm exprobrabit illa mores inordinatos, & spectare sempiternum ad interitum ostendet, descendamus in nosmetipsi; in hanc sententiam cum Deo colloquamur; ah! quipotero, Domine Deus, iudicii tui pondus immensum tolerare, cùm rationis ac fidei meæ iudiciũ ferrè nequeam! cùm versabimur in lubrico ac periculoso loco, Deum nobis animo & cogitatione fingamus inspectantem nos, jam jamque scripturum sententiam nostram, ut Balthasaris olim; non erit commentitium quiddam, sed verum. Cùm nos premer tentationis vis, cùm nutare voluntas nostra ac titubare videbitur, eam nos armemus cogitatione & interrogemus; quid actum velim, cùm adesse oportebit ad iudiciũ? cùm cupiditas istuc ingeret, hanc & illam noxam, non esse tam gravem, quàm videtur, nec esse probabile, æternam animæ salutem, è tantillâ re pen-

pendere; illam opponamus Hieronymi sententiam: at, an ita de eo sentiet Deus?

Metuamus Dei iudicium, & metus ille nos excitet ad illum flectendum ac placandum. Nam, ut ait Augustinus, *non est quò fugias à Deo irato, nisi ad Deum placatum. Vis fugere ab ipso? fuge ad ipsum.* Fas autem illud est quandiu manemus in vitâ, Nam Deus ille peccatis nostris quantumvis iratus, lachrymis placatur nostris; operibus nostris bonis placatur; eleemosynis nostris placatur; eaque omnia sunt in manu & potestate nostrâ.

Denique metuamus Dei iudicium, nihilque magis formidemus, quàm ne excidamus metu illo, qui flagitiola vitæ nostræ & perfugium præbet, & salutis portum. Potest enim amitti & quotidie amittitur metus ille, præsertim in nobiliorum hominum frequentia. Compriment illum, ac veluti suffocant rerum terrestrium curæ; yana colloquia distrahunt; infringunt leviores noxæ; vita licentior perimit ac tollit; estque doni hujus cælestis jactura, futura reprobationis initium. Enimverò quid de eo speres, & qua possis arte revocare in salutis semitam, qui divini iudicii metum corde excussit; quem nulla jam moyent fidei dogmata quantumlibet formidolosa, Dei metu, sed christiano, præparamur ad ipsius amorem; ejusdem amore efficaci ac practico, fit nobis aditus ad cælestem gloriam. Amen.